UG/3rd Sem/SAN(H)/T/19

2019

B.A.

3rd Semester Examination

SANSKRIT (Honours)

Paper - C 5-T

Full Marks : 60 Time : 3 Hours

The figures in the margin indicate full Marks. Candidates are required to give their answers in their own words as far as practiable. Illustrate the answers wherever necessary.

1. अधोनिर्दिष्टेषु यथेच्छं दश प्रश्नाः समाधेयाः संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या चः 10 × 2 = 20

(क) विक्रमोर्वशीयम् इति नाटकस्य नायकः कः ? का च नायिका ?

(ख) मालतीमाधवं कीदृशं रूपकम् ? माधवः कस्य पुत्र आसीत् ?

(ग) अभिज्ञानशकुन्तले कीदृशी प्रस्तावना विहिता ?

(घ) ब्रह्मचारी किमर्थं लावाणकग्रामं त्यक्तवान् ?

(ङ) 'अर्थो हि कन्या परकीय एव'—इति श्लोकः सम्पूर्णं लिखत।

(च) वासवदत्तायाः वीणायाः नाम किम् ? अङ्गारवत्या प्रेषिता वासवदत्ताधात्री का ?

(छ) मुद्राराक्षसस्य प्रथमद्वितीयाङ्कयोः नामनी लिख्येताम्।

[Turn Over]

अथवा

"चीयते वालिशस्यापि सत्क्षेत्रपतिता कृषिः।
न शालेः स्तम्बकारिता वप्तुर्गुणमपेक्षते॥"

(घ) भाससमस्या संक्षेपेण लिख्यताम्।

(ङ) अभिज्ञानशाकुन्तलस्य नान्दीस्वरूपं वर्ण्यताम्।

(च) मुद्राराक्षसस्य नामकरणं यथार्थं न वेति विचार्यताम्।

3. अधोनिर्दिष्टेषु कयोश्चिद् द्वयोः प्रश्नयोः उत्तरं प्रदेयम्—

$2 \times 10 = 20$

(क) अभिज्ञानशाकुन्तलम् इति नाटकस्य चतुर्थाङ्कस्य नाट्यवैशिष्ट्यं लिख्यताम्।

(ख) स्वप्नवासवदत्तनाटकस्य प्रथमाङ्कवर्णितस्य ब्रह्मचारिवृत्तस्य तात्पर्यं वर्ण्यताम्।

(ग) मुद्राराक्षसमिति नाटके राक्षसस्य चरित्रं प्रतिपाद्यताम्।

(घ) संस्कृतनाटकस्य उत्पत्तिः विकासश्च व्याख्यायेताम्।

(v) 'भारती कवेर्जयति'—कविभारती कथं जयति ?

(vi) मम्मटस्य काव्यशास्त्रग्रन्थः कः भवति ? मम्मटदिशा काव्यकारणानि कानि भवन्ति ?

(vii) साहित्यदर्पणः केन विरचितः ? साहित्यदर्पणानुसारं काव्यसंज्ञा प्रदेया।

(viii) कः नामधेयः भरतप्रणीतः अलङ्कारग्रन्थः ? किञ्च तावत् भरतप्रणीतं रससूत्रम् ?

(ix) भरतस्य रससूत्रमाश्रित्य उत्थापितानां मतवादानां कविना सह नाम कार्यम्।

(x) शब्दस्य शक्तयः कतिविधाः भवन्ति ? काश्च ताः ? का नाम अभिधा वृत्तिः ?

(xi) ध्वनिप्रस्थानस्य प्रवक्ता कः भवति ? कश्च तस्य ग्रन्थः ?

(xii) छन्दोशास्त्रस्य आदि प्रवक्ता कः आसीत् ? कश्च तस्य ग्रन्थः ? किं तावत् छन्दः ?

(xiii) 'वागर्थाविव सम्पृक्तौ वागर्थप्रतिपत्तये'—निर्णयपूर्वकं चरणस्य छन्दसः नाम कार्यम्।

(xiv) कः तावत् शब्दालङ्कारः ? द्वयोः शब्दालङ्कारयोः नाम कार्यम्।

(xv) उपमानोपमेययोः अभेदे कः अलङ्कारः भवति ? दृष्टान्तः प्रदेयः।

2020/02/20 12:17

(ज) रत्नावली का? तस्याः पितुर्नाम किम्?

(झ) कुलपतिः किमर्थं सोमतीर्थं गतः ?

(ञ) कः महासेनः ? का च अङ्गारवती ?

(ट) चन्दनदासः कः आसीत्? स कुत्र निवसति स्म ?

(ठ) 'सखे वर्णय कुसुमपुरवृत्तान्तम्'—कः कमुद्दिश्य कुसुमपुर-वृत्तान्तमपृच्छत्?

(ड) महावीरचरिते शूर्पणखा किं रूपमाश्रित्य कां मन्त्रणमददात्?

(ढ) स्त्रीचरित्रवर्जितं नाटकं किम्? तत्र कति अङ्काः सन्ति?

(ण) महाभारताश्रितभासनाटकानां नामानि लिखत।

2\. अधोनिर्दिष्टेषु यथेच्छं चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः (एकस्य प्रश्नस्य उत्तरमवश्यमेव सुरगिरा देवनागर्यां च प्रदेयम्) $4 \times 5 = 20$

(क) द्वयोः टीका कार्या—श्रीहर्षः, भट्टनारायणः, मृच्छकटिकम्, उत्तररामचरितम्।

(ख) एकस्य व्याख्या कार्या—

''सुखमर्थो भवेद्दातुं 'सुखं प्राणाः सुखं तपः।
सुखमन्यद् भवेत्सर्वं दुःखं न्यासस्य रक्षणम्॥

अथवा

''प्रारभ्यते न खलु विघ्नभयेन नीचैः/प्रारभ्य विघ्नविहता विरमन्ति मध्याः।
विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमानाः/प्रारब्धमुत्तमजना न परित्यजन्ति॥''

(ग) एकस्य व्याख्या कार्या—

''शान्तमिदमाश्रमपदं स्फुरति च बाहु कुतः फलमिहास्य।
अथवा भवितव्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र॥''

3. कस्यापि प्रश्नद्वयस्य उत्तरं प्रदेयम्— 10 × 2

(क) मम्मटानुसारं काव्यप्रयोजनं व्याख्येयम्।

(ख) भट्टलोल्लटस्य उत्पत्तिवादः सयुक्तिकं पर्यालोचनीयः।

(ग) सदृष्टान्तं साहित्यदर्पणानुसारं नाटकलक्षणं प्रतिपाद्यताम्।

(घ) गद्यं किम्? तत् सामान्यतः कतिविधम्? तत्र कथाख्यायिकयोः को भेदः स्पष्टीक्रियताम्।

2020/02/20 12:19

2. यथेप्सितानां चतुर्णां प्रश्नानाम् उत्तरं देयम। तेषु च कस्यापि एकस्य प्रश्नस्य उत्तरं सुरगिरा देवनागर्यां च साधनीयम्— 5 × 4

(क) अधोलिखितेषु कस्यापि एकस्य टीका रचनीया—
कायकल्पः, वामनः, काव्यालङ्कारः।

(ख) कस्यचिदेकस्य छन्दसः संज्ञया सह उदाहरणं प्रदेयम्—
आर्या, द्रुतविलम्बितम्, मालिनी।

(ग) यतिस्थानं निर्दिश्य कस्यापि एकस्य चरणस्य छन्दः निर्णेयम्—

(i) कश्चित्कान्ता विरहगुरुणा स्वाधिकारः प्रमत्तः।

(ii) सदालोके सूक्ष्मं व्रजति सहसा तद्विपुलताम्।

(घ) कस्यचिदेकस्य अलङ्कारस्य सोदाहरणं लक्षणं प्रदेयम्—
अनुप्रासः, रूपकम्, दीपकम्।

(ङ) कस्यचिदेकस्य श्लोकस्य अलङ्कारः निर्णेयः संज्ञया सह—

(i) अधरः किसलयरागः कोमलविटपानुकारिणौ वाहू।
कुसुममिव लोभनीयं यौवनमङ्गेषु सन्नद्धम्॥

(ii) मानुषीषु कथं वा स्यादस्य रूपस्य सम्भवः।
न प्रभातरलं ज्योतिरुदेति वसुधातलात्॥

(च) कस्यापि द्वयस्य परिचयः प्रदेयः—
धीरोदात्तः, शृङ्गाररसः, लक्षणा, व्यक्तिविवेकः, कुन्तकः।

2020/02/20 12:17

UG/3rd Sem/SAN(H)/T/19

2019

B.A.

3rd Semester Examination

SANSKRIT (Honours)

Paper - C 6-T

Full Marks : 60

Time : 3 Hours

The question are of equal value for any group/half. The figures in the margin indicate full Marks. Candidates are required to give their answers in their own words as far as practiable. Illustrate the answers wherever necessary.

1. यथेप्सितानां दशप्रश्नानाम् उत्तरं दीयताम् सुरगिरा नागर्या च। 2 × 10

(i) किं नाम अलङ्कारशास्त्रम्? कविना सह कस्यचित् चतुष्टयस्य अलङ्कारशास्त्रम्? कविना सह कस्यचित् चतुष्टयस्य अलङ्कारप्रस्थानस्य नाम कार्यम्।

(ii) दृश्यकाव्यं किम्? तच्च कतिविधं किञ्च?

(iii) किं नाम चम्पूकाव्यम्? कस्यचित् चम्पूकाव्यत्रयस्य कविना सह नाम उल्लेख्यताम्।

(iv) महाकाव्ये कः नायकः भवति? तत्र सर्गसंख्या का मुख्यरसश्च कः भवति?

[Turn Over]

2020/02/20 12:16

Total Page - 4 UG/3rd Sem/SAN(H)/T/19

2019

B.A.

3rd Semester Examination

SANSKRIT (Honours)

Paper - C 7-T

Full Marks : 60 Time : 3 Hours

The figures in the margin indicate full Marks. Candidates are required to give their answers in their own words as far as practiable. Illustrate the answers wherever necessary.

1. अधोलिखितेषु देवनागर्यां संस्कृतभाषया च पूर्णवाक्येन दश प्रश्नाः समाधेयाः— 2 × 10 = 20

(क) कति धर्मस्थानानि? कानि च तानि?

(ख) याज्ञवल्क्यानुसारं के धर्मस्य मूलं प्रमाणम्?

(ग) कः कस्मिन् आश्रमे पञ्चमहायज्ञस्य पालनं करोति?

(घ) मनोः मते कति संस्काराः? कदा उपनयनसंस्कारः क्रियते?

(ङ) बृहत्संहितायाः रचयिता कः? तस्मिन् ग्रन्थे कति अध्यायाः सन्ति?

(च) कः मुर्धावसिक्तः? कश्च अम्बष्ठः?

2020/02/20 12:20

(ग) पूज्या लालयितव्याश्च स्त्रियो नित्यं जनाधिप।
स्त्रियो च यत्र पूज्यन्ते रमन्ते तत्र देवताः ॥—व्याख्या कार्या।

अथवा

टीका लेख्या—गृहस्थाश्रमः।

(घ) "राजानो वै राष्ट्रभृतस्ते हि रास्ट्राणि बिभ्रति"—इति शतपथब्राह्मणवचनमालोच्यताम्।

अथवा

मन्त्रार्थः लेखनीयः—

ये राजानो राजकृतः सूता ग्रामण्यश्च ये।
उपस्तीन् पर्णमश्यं त्वं सर्वात् कृण्वभितो जनान्॥

(ङ) व्याख्यायताम्—मात्स्यन्यायः (कौटिल्यमाश्रित्य)।

अथवा

महाभारतस्य शान्तिपर्वानुसारं व्याख्यां कुरुत—

यथा बर्हाणि चित्राणि विभर्ति भुजगाशनः।
तथा बहुविधं राजा रूपं कुर्वीत धर्मवित्॥

(च) टीका लेखनीया—

सत्याग्रहगीता।

अथवा

षोडराजनपदः

(छ) टीका विरचनीया—

षाड्गुण्येषु सन्धिः

अथवा

महात्मागान्धी।

[Turn Over]

2020/02/20 12:20

(छ) ऋग्वेदानुसारं विराटाख्यपुरुषस्य कस्मादङ्गात् कस्योत्पत्तिः ?

(ज) बौधायनधर्मसूत्रानुसारं कस्य कस्मिन् जन्मनि शुद्रत्वं विनष्टं याति ?

(झ) 'गान्धीगीतायाः' रचयिता कः ? तत्र कति अध्यायाः सन्ति ?

(ञ) 'उपायः' कतिविधः ? के च ते ?

(ट) सोमदेवानुसारं राजा कथं द्रव्यस्य प्रणयनं करोति ?

(ठ) राज्यस्य कति अङ्गानि सन्ति ? तेषु द्वयस्य नाम लिखत।

(ड) 'लिच्छवि' इति गणराज्यस्य वर्णना कस्मिन् साहित्ये दृश्यते ?

(ढ) शक्तयः कति ? तासां नामानि लिखत।

2. अधोलिखितेषु प्रश्नचतुष्टयं समाधेयम् (एकस्य प्रश्नस्य उत्तरमवश्यमेव सुरगिरा देवनागर्या प्रदेयम्) : $4 \times 5 = 20$

(क) योगीश्वरं याज्ञवल्क्यं संपूज्यं मुनयोऽब्रुवन्।
वर्णाश्रमेतराणां नो ब्रूहि धर्मानशेषतः ॥ —ग्रन्थस्थानस्य उल्लेखपूर्वकं व्याख्या कार्या।

अथवा

'दशकं धर्मलक्षणम्' इत्यस्य प्रसङ्गेन सह व्याख्या कार्या।

(ख) ब्राह्मणो मुखतः सृष्टो ब्राह्मणो राजसत्तम।
बाहुभ्यां क्षत्रियः सृष्ट ऊरूभ्यां वैश्य एव च ॥ अत्र कः वक्ता ? कश्च श्रोता ? ग्रन्थस्थानोल्लेखपुरःसरं श्लोकार्थं लिखत।

अथवा

'तमुपनयत्यष्टं याजयेत्सप्तमोऽविकृतो भवति—इत्युक्तेः तात्पर्यम् स्फुटीक्रियताम्।

2020/02/20 12:20

3. प्रश्नद्वयं समाधेयम् 2 × 10 = 20

(क) श्रीमद्भगवद्गीतानुसारं चातुर्वर्ण्यविभागस्य कारणानि आलोच्यन्ताम्।

अथवा

महाभारतकालिके समाजे नारीणां स्थानं निरूप्यताम्।

(ख) राष्ट्रस्य का परिभाषा? वैदिकशासनव्यवस्थायां सभा-समिति विदथानां भूमिका प्रतिपादनीया।

अथवा

मनुस्मृतेः सप्तमोऽध्यायानुसारं 'राजधर्मः' इतिविषयमाश्रित्य एकः प्रबन्धः लेख्यः।

2020/02/20 12:21

(ख) रामायणमहाभारतयोः पौर्वापर्यं निरूपयत।

(ग) महाभारतस्य रचनाविषयकं स्तरत्रयं विव्रियताम्।

(घ) पुराणसाहित्यस्य सामाजिकमूल्यं विचारणीयम्।

(ङ)

(च) बौद्धदर्शनस्य प्रस्थानचतुष्टयं संक्षेपतो वर्णनीयम्।

3. **प्रश्नद्वयं समाधेयम् :** 2×10

(क) अथर्ववेदस्य विषयवैचित्र्यं गुरुत्वं च विचारणीयम्।

(ख) भारतीयसंस्कृतौ महाभारतस्य प्रभावो विचारणीयः।

(ग) ।

(घ) संस्कृतालकारशास्त्रे रसप्रस्थानस्य गुरुत्वं विवेचनीयम्।

(घ) श्लोकं व्याख्यात—

श्रद्धावाँल्लभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः।

ज्ञानं लब्ध्वा परां शान्तिमचिरेणाधिगच्छति॥

(ङ) अहङ्कारस्य समर्पणं कथं सम्भवति? गीतामाश्रित्य लिख्यताम्।

(च) टीकां लिखत—स्थितप्रज्ञः।

3. द्वौ प्रश्नौ समाधेयौ— 2×10

(क) श्रीमद्भगवद्गीतानुसारम् आत्मनः स्वरूपं वर्णयत।

(ख) ज्ञानस्य महत्त्वं श्रीमद्भगवद्गीतानुसारं प्रतिपादयत।

(ग) गुणः कः? स च कतिविधः? तेषां स्वरूपं गीतानुसारम् आलोचयत। (1+1+8)

(घ) आहारः कतिविधः? तेषां किं स्वरूपम्? योगसाधने आहारस्य प्रयोजनीयता यथाग्रन्थं प्रतिपादनीया?

(1+4+5)

———

(ङ) श्लोकसंख्यानुसारतः रामायणस्य नामान्तरं किम्? प्रक्षिप्तरूपेण स्वीकृतं रामायणस्य काण्डद्वयं किमस्ति?

(च) रामायणमवलम्ब्य रचितस्य महाकाव्यद्वयस्य नाम लेखनीयम्।

(छ) वेदव्यासस्य पितरौ कौ?

(ज) महाभारतस्य मुख्यरसः कः? बङ्गभाषायामस्य ग्रन्थस्य पद्यानुवादः केन कृतः?

(झ) को नाम विनियोगः? कतिविधश्च सः?

(ञ) पुराणस्य पञ्चलक्षणं किम्?

(ट) महापुराणेषु वृहत्तमं क्षुद्रतमं च पुराणं किम्?

(ठ) उपपुराणानि कतिविधानि? आदिपुराणं किम्?

(ड)

किमस्ति?

(ढ) चार्वाकदर्शनस्य नामान्तरं किम्? केवलाद्वैतवादस्य प्रवक्ता कः?

(ण) ध्वनिप्रस्थानस्य प्रधानो ग्रन्थः कः? अस्य

2. अधोलिखितेषु प्रश्नचतुष्टयं एकस्य प्रश्नस्य उत्तरमवश्यमेव सुरगिरा देवनागर्या प्रदेयम्) : 4×5

(क) वेदाङ्गरूपेण निरुक्तस्य गुरुत्वं विचारणीयम्।

UG/2nd Sem/SANS/H/19

2019

B.A. (Honours)

2nd Semester CBCS Examination

SANSKRIT

Paper - C4T

Full Marks : 60

Time : 3 Hours

The figures in the margin indicate full marks. Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

1. दशानां प्रश्नानामुत्तरं संस्कृतभाषया देवनागरी लिप्या च देयम्— 10×2=20

(क) त्र कति अध्यायाः सन्ति?

(ख) श्रीमद्भगवद्गीतायाः प्रथमाध्यायस्य अन्तिमाध्यायस्य च नाम लिखत।

(ग) 'परन्तपः' इत्यस्य का व्युत्पत्तिः? एतेन को बोध्यते?

(घ) कर्मयोग इत्यनेन किं ज्ञायते?

[Turn Over]

UG/2nd Sem/SANS/H/19

2019

B.A. (Honours)

2nd Semester CBCS Examination

SANSKRIT

Paper - C3T

Full Marks : 60

Time : 3 Hours

The figures in the margin indicate full marks. Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

1. अधोलिखितेषु सुरगिरा देवनागर्या च पूर्णवाक्येन दश प्रश्नाः समाधेयाः

10×2

(क) ऋग्वेदे कति मण्डलानि सन्ति? अस्य वेदस्य प्रधान—पुरोहितः कोऽस्ति?

(ख) अथर्ववेदस्य उपलब्धस्य शाखाद्वयस्य नाम किम्? वेदस्यास्य ब्राह्मणं किमस्ति?

(ग) केनोपनिषदः कठोपनिषदः च संश्लिष्टौ वेदौ कौ?

(घ) रामायणानुसारतः दशरथस्य कन्या का? तस्याः पतिः कः आसीत्?

(ङ) 'प्रकृतिस्थानि कर्षति' इत्यत्र कः किं कर्षति?

(च) [illegible]

(छ) अष्टधा प्रकृतिः का?

(ज) सत्त्वगुणः कीदृशः? तस्य कार्यं किम्?

(झ) जीवशरीरे रजोगुणस्य वृद्धिः कथं जायते?

(ञ) मनसः स्वभावः कीदृशः? तस्य नियन्त्रणं कथं सम्भवति?

(ट) 'योगो भवति दुःखहा' इत्यत्र कस्य योगः दुःखहा भवति?

(ठ) तपः कतिविधम्? कानि च तानि?

(ड) 'पञ्चैतानि महाबाहो कारणानि' इत्यत्र पञ्चकारणानि कानि?

(ढ) का नम तामसी बुद्धिः?

(ण) 'स च मम प्रियः' इत्यत्र कः कस्य प्रियो भवति?

2. **चत्वारः** प्रश्नाः समाधेयाः। **एकस्य** उत्तरं संस्कृतभाषया देवनागरीलिप्या च देयम्—

(क) श्रीमद्भगवद्गीतायाः प्रथमश्लोकं लिखत।

(ख) बुद्धिः कतिविधा? व्यवसायात्मिका बुद्धिः का?

(ग) नरकस्य त्रिविधं द्वारं भगवद्गीतानुसारं प्रतिपादयत।